

4. Каталог нових сортів зернових колосових культур. Селекційно-генетичний інститут. — Одеса, 2002.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ДЕКОРАТИВНИХ ФОРМ ГАРБУЗІВ

Оніпко В.В., Папка О.С.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Світ гарбузових культур дуже різноманітний — від гігантських до малих за розмірами форм. Це трав'янисті рослини і кущі, однорічники та багаторічні культури. Археологічні розкопки та дослідження підтверджують, що більшість видів гарбузових походять з Північної і Центральної Америки. Родина Cucurbitaceae нараховує 27 видів, 6 з яких здавна введені в культуру. В Україні вирощують сорти, які належать до трьох видів гарбузів: звичайний, або твердокорий (*Cucurbita pepo*), великоплідний (*Cucurbita maxima*) і мускатний (*Cucurbita moschata*). Не можливо уявити городу, ділянки, на якій не росли б гарбузи. Вони завжди займають почесне місце. Страви з гарбузів — незамінна особливість української кухні, а самі плоди — невід'ємний атрибут у старовинних обрядах.

Але особливий інтерес викликають декоративні форми гарбузів, так звані екзоти. А саме: лагенарія, чайот, люффа, фіголистий гарбуз, бенінказа, тладіант, момордика, ангурія, бріонія, ехіноцист тощо. Кожна з них приваблює городників — любителів своїм зовнішнім виглядом, різноманітністю плодів, вивчаючи їх знаходиться нові біологічні особливості, цікаві прийоми вирощування, за рахунок чого вдається розширити асортимент овочевих культур та збільшити їх практичне використання. У наш час гарбузи та їх декоративні форми, поширені на всіх континентах і у всіх кліматичних зонах (за виключенням Південних районів). Ряд декоративних форм гібридного походження вирощуються переважно в ботанічних садах. Враховуючи означені аргументи та з метою популяризації серед населення, а особливо серед школярів необхідно більш детально вивчити біорізноманіття декоративних форм гарбузів. Саме тому нами 2005-2006рр. були проведені дослідження по вивченню агробіологічних особливостей декоративних форм гарбузів. Дані дослідження наведені в таблиці. Декоративні форми мають квіти яскравого жовтого, жовтогарячого, білого кольорів для приваблення комах і є добрими медоносними рослинами. Стебло майже у всіх витке з лопатевими листками. Плоди різноманітні як за розмірами, так і за формами. Більшість форм, крім бріонії і тладіанту, є однорічними культурами. Рослини світлолюбні, потребують великої площі живлення.

Морфологічні ознаки декоративних форм роду *Cucurbita* L.

№	Форма	Ознаки				
		коренева система	стебло	листок	квітка	особливості плоду
1	Лагенарія	Мичкувата	витке	5-кутні гофровані	Білі роздільностатеві	мають одну насінину
2	Чайот	Мичкувата	витке	3-лопатеві	зеленувато-кремові, роздільностатеві	
3	Люффа	Мичкувата	витке	5,7-	яскраво жовті	Циліндрич-

		та		лопатеві		ні, продовгуваті
4	Бріонія	М'ясистий корінь	витке	5-лопатеві, зазублені	жовті	Невеликі, округлі
5	Еїноцист	Мичкувата	ліановидне	5-лопатеві, розсічені	світло жовті	З шипиками, колючками
6	Фіголистий гарбуз	Мичкувата	витке	5-лопатеві, з восковим нальотом	жовті, з сильним запахом	Округлі, великі

Що стосується особливостей вирощування декоративних форм гарбурзів, то вони наступні: *Лагенарія*-насіння твердокоце, тому його перед посадкою прогрівають (t 60°C), потім замочують. Висаджують лагенарію в кінці травня. Рослина полюбляє поливання теплою водою. Запилюється комахами. При догляді важливо своєчасно підпушувати, підживлювати, поливати ґрунт. Перед початком заморозків плоди збирають.

Чайот — вирощують як однорічну культуру, розсадою. В травні висаджують в відкритий ґрунт. Коли рослина досягає висоти 50 см, її підвішують. Чайот потребує постійного догляду — поливу, удобрення. Плоди досягають пізно восени.

Люффа — краще почуває себе в теплиці. Насіння в квітні висаджують в горщики, а на початку травня в ґрунт. В першій половині вегетації потребує особливого поливу. Плоди слід часто збирати.

Бріонія — легко розмножується насінням. Догляд за культурою, звичайний, як і за попередніми рослинами.

Ехіноцист — краще висаджувати рослину з розсади, не вибагливий до ґрунту, при дозріванні плоди темніють, розтріскуються.

Фіголистий гарбуз — висаджують в ґрунт сухе насіння в кінці травня. Полив помірний. Дозрілі плоди добре зберігаються, якщо були не пошкоджені.

Вивчаючи форминне різноманіття декоративних гарбузів, їх морфологію, особливості вирощування, виявили, що дані представники родини Гарбузові досить різноманітні, цікаві, розповсюджені.

Що стосується використання, то кожній формі можна знайти застосування. З проведених нами досліджень можна сказати, що дозрілі плоди лагенарії широко використовуються для виготовлення кошиків, ваз, скриньок. Стебла чайоту містять міцні волокна, які використовують для плетіння корзин, канатів. З плодів люффи видаляють м'якоть і з сітчастого волокнистого скелету виготовляють мочалки, сонце захистні головні убори, корзини, серветки. Крім того, всі декоративні гарбузи є добрими лікарськими, медоносними, харчовими (крім бріонії) рослинами.

Література

1. Лебедева А.Т. Секреты тыквенных культур. — М.: Фитон +, 2000. — 224 с., ил
2. Кабачки, тыквы... / Сост. И. Путьрский, В. Прохоров, П. Роднонов. — Мн.: Книжный Дом; М.: Махаон, 2000. — 96 с. ил. — (сад и город).